OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Heini Färkkilä

LAUSUNTO

17.2.2025

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleisen tuoteturvallisuusasetuksen täydentämistä koskevaksi lainsäädännöksi ja laiksi kulutuspalvelujen turvallisuudesta (HE 213/2024 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Esityksessä ehdotetaan säädettäviksi laki kuluttajatuotteiden turvallisuudesta ja laki kulutuspalvelujen turvallisuudesta. Esityksen pääasiallisina tavoitteina on täydentää EU:n yleistä tuoteturvallisuusasetusta ja nykyaikaistaa kulutuspalvelujen turvallisuutta koskevaa yleistä sääntelyä. Yleisen tuoteturvallisuusasetuksen soveltamisalaan kuuluvista tuotteista säädettäisiin kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annettavassa laissa siltä osin kuin se on asetuksen mukaan tarpeen.

Oikeusministeriö on esityksen valmisteluvaiheessa antanut esitysluonnoksessa lausunnon, jossa se kiinnitti huomiota erityisesti seuraamussääntelyyn, seuraamusmaksujen ja rikosoikeudellisen sääntelyn väliseen suhteeseen, valvontaan ja tiedonsaantioikeuksiin. Esitetyt huomiot on asianmukaisesti otettu huomioon jatkovalmistelussa, ja esitys on pitkälti huolellisesti valmisteltu.

Oikeusministeriö toistaa eräät valmistelussa esitetyt huomiot esityksestä:

Seuraamusmaksut (1. ja 2. lakiehdotus)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lukuisista seuraamusmaksuista, joilla sanktioidaan asetuksen tai lain velvoitteiden rikkominen tai laiminlyönti. Perusteluissa on asianmukaisesti tunnistettu asetuksen jättämä kansallinen liikkumavara sekä rangaistusluonteisia seuraamusmaksuja koskevat sääntelyperiaatteet. Suhteessa voimassa olevaan sääntelyyn ehdotus merkitsee sitä, että rikosoikeuden järjestelmän piiriin nykyisin kuuluvien tekojen ala supistuu näiden siirtyessä ehdotuksen mukaisesti hallinnollisten rangaistusluontoisten seuraamusmaksujen piiriin. Esityksessä tälle ratkaisulle esitettyihin perusteluihin voidaan yhtyä. Samalla seuraamussääntely täsmentyy voimassa olevasta lainsäädännöstä merkittävästi, ja sääntely sääntelyratkaisu toteuttaa paremmin nk. blankorangaistuskieltoa.

Seuraamusmaksut pantaisiin täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisesti, ja kyseistä lakia ehdotetaan esityksessä muutettavaksi (14. lakiehdotus). Oikeusministeriö toteaa, että viikolla 8 eduskunnalle on tarkoitus antaa hallituksen laiksi sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Kyseisessä esityksessä uudistetaan hallinnollisten seuraamusmaksujen täytäntöönpanoa koskeva sääntely. **Nyt ehdotettavat uudet seuraamusmaksut tulee huomioida kyseisen esityksen käsittelyssä ja esitykset tarvittaessa sovittaa yhteen eduskunnassa.**

Uhkasakko ja seuraamusmaksun määräämättä jättäminen (1. ja 2. lakiehdotus)

Seuraamusmaksu voitaisiin 1. lakiehdotuksen 18 §:n ja 2. lakiehdotuksen 24 §:n mukaan jättää määräämättä, jos saman rikkomuksen johdosta on tuomittu uhkasakko maksettavaksi. **Oikeusministeriö on esittänyt säännösten poistamista jo valmisteluvaiheessa.** Säännökset vaikuttavat tarpeettomilta huomioiden pykälien 1 momentti (jos seuraamusmaksun määräämistä on pidettävä ilmeisen kohtuuttomana). Tämän lisäksi tällainen säännös on omiaan hämärtämään uhkasakon ja seuraamusmaksun välisiä eroja ja luonnetta: seuraamusmaksu on rangaistusluonteinen rikkomisen johdosta määrättävä sanktio, kun uhkasakko on hallintopäätöksen tehoste.

Lisäksi 1. lakiehdotuksen 22 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että se, joka rikkoo markkinavalvontalain nojalla annettua, uhkasakolla tehostettua, kuluttajien käyttöön tarkoitettua konetta koskevaa kieltoa tai määräystä, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta. **Säännös tulisi poistaa.** Ensinnäkin uhkasakolla tehostetun kiellon tai määräyksen rikkominen ei vielä merkitse sitä, että uhkasakko tuomittaisiin maksettavaksi ylipäätään tai täysimääräisenä. Toiseksi uhkasakko ei ole rangaistusluonteinen seuraamus, minkä vuoksi se on mahdollista tuomita maksettavaksi rikosoikeudellisen seuraamuksen lisäksi. Kolmanneksi rikoslain 6 luvun 7 §:n mukaan voidaan jo ottaa huomioon kohtuusharkinnassa. Ja neljänneksi, kuten edellä on todettu, tällainen sääntely on omiaan hämärtämään uhkasakon ja rangaistusluonteisen tai rikosoikeudellisen seuraamuksen välistä suhdetta epätoivottavalla tavalla.

Neuvottelukunta (1. lakiehdotuksen 17 §)

Ehdotetun 23 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä voi toimia kuluttajaturvallisuusasioiden neuvottelukunta. Perusteluiden mukaan säännöksen tarkoituksena on säätää siitä, että kuluttajaturvallisuusasiain neuvottelukunnan asettaminen olisi valinnaista. Valinnaista ei sen sijaan olisi se, toimisiko neuvottelukunta työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä vai ei, mihin pykälään omaksuttu muotoilu viittaa. **Säännöksen muotoilua olisi asianmukaista pyrkiä vielä tarkentamaan vastaamaan sen perusteluja.**

Tiedonsaantioikeudet (1. lakiehdotuksen 7 § ja 2. lakiehdotuksen 17 ja 18 §)

Jatkovalmistelussa 1. lakiehdotuksen 7 §:ään on lisätty säännös tiedonsaantioikeuksista verkkomarkkinapaikan tarjoajalta. Säännöksen toisessa virkkeessä on huomioitu vain julkisuuslaki, vaikka liike- ja ammattitoiminta voi olla salassapidettävää esimerkiksi liikesalaisuuslain nojalla. Myös muita salassapitoperusteita sisältyy erityislainsäädäntöön. Koska näitä ei ole kattavasti huomioitu, ja on vaikea huomioida, ehdotetussa 7 §:n toisessa virkkeessä, olisi se asianmukaista poistaa kokonaan. Perustuslakivaliokunta on arvioinut lausuntokäytännössään, että vastaavia lähtökohtia kuin viranomaisten tiedonsaantioikeuksiin, voidaan soveltaa myös tällaisissa tilanteissa (PeVL 13/2023 vp, kohta 15).

Näin ollen **säännöstä tulisi korjata** esimerkiksi seuraavasti:

> Markkinavalvontaviranomaisella on oikeus saada <u>salassapitosäännösten estämättä</u> verkkomarkkinapaikan tarjoajalta valvontaa varten välttämättömät tiedot. ~~Tiedonsaantioikeus koskee myös sellaisia valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja, jotka yksityistä liike- tai ammattitoimintaa, yksityisen taloudellista asemaa tai terveydentilaa koskevina taikka muutoin ovat~~

~~viranomaisen hallussa ollessaan salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) nojalla.~~

Kuluttajapalveluita koskevan 2. lakiehdotuksen 17 ja 18 §:ssä säädettäisiin valvontaviranomaisen mahdollisuudesta saada tai antaa salassa pidettäviä tietoja.

17 §: Oikeus saada tietoja on muotoiltu hyvin väljäksi sen koskiessa täsmentämättömällä tavalla ”muilta viranomaisilta” saatavia salassa pidettäviä tietoja. Muotoilua on väljennetty entisestään jatkovalmistelussa. Säännöksen perusteluissa on tunnistettu, että tiedonsaantioikeus koskisi poliisia, pelastuslaitosta ja terveydensuojeluviranomaisia. **Ehdotettu muotoilu ”muilta viranomaisilta” jää perustuslakivaliokunnankin lausuntokäytäntö huomioiden varsin väljäksi, minkä vuosi säännöksen täsmentämistä perusteluita vastaavasti tulisi vielä harkita.**

Vaikka kyse on valvontaviranomaisen valvontatoimivallan käyttämiseen liittyvästä tiedonsaantioikeudesta, jota on usein haastavaa täsmentää lainsäädännön tasolla, tulee tiedonsaantioikeus oikeusministeriön käsityksen mukaan pyrkiä siis kirjoittamaan tarkemmaksi ja yksilöivämmäksi. Perusteluissa ei myöskään ole esitetty syitä näin väljälle sääntelytavalle tai sille, ettei säännöksessä olisi mahdollista täsmentää rajoittamatonta joukkoa viranomaisia. Perustuslakivaliokunta ei ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin. (PeVL 96/2022 vp, s. 4, PeVL 4/2021 vp, s. 4, PeVL 49/2016 vp, s. 8, PeVL 62/2010 vp, s. 3–4, PeVL 59/2010 vp, s. 4 ja vrt. PeVL 60/2010 vp, s. 5.)

18 §: Pykälässä säädettäisiin Turvallisuus- ja kemikaaliviraston oikeudesta luovuttaa oma-aloitteisesti tämän lain mukaisia tehtäviä suorittaessaan saamiaan salassa pidettäviä tietoja esitutkintaviranomaiselle siltä osin kuin se on välttämätöntä rikosten estämistä tai selvittämistä varten sekä toimivaltaiselle viranomaiselle epäilemästään terveyden tai hengen suojaamiseksi säädetyn lain noudattamista koskevasta laiminlyönnistä tai epäkohdasta siltä osin kuin se on välttämätöntä epäilyn saattamiseksi kyseisen viranomaisen tietoon.

Oikeusministeriö on valmisteluvaiheessa antamassa lausunnossaan painottanut tällaisen tiedonantovelvollisuutta koskevan säännöksen osalta salassa pidettävien tietojen luovuttajan (valvontaviranomainen) **on mahdollisesti hyvin vaikea käytännön soveltamistilanteissa arvioida sitä, mikä on välttämätöntä ”rikosten estämistä tai selvittämistä varten”.**

12. lakiehdotus, laki rikoslain 44 luvun 1 §:n muuttamisesta

Oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa rikoslakia koskevasta lainsäädäntöehdotuksesta.